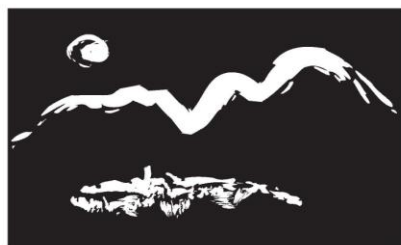

KONTEMPLATIVNI ŽIVOT PREMA THOMASU MERTONU (5)

piše: vlč. dr. sc. Richard Pavlič

*Govoreći o obnovi monaškog života, Thomas Merton ima na umu smjernice Drugog vatikanskog koncila koji ističe potrebu **aggiornamenta** i otvorenosti Crkve prema svijetu. Merton smatra da kontemplativci u Crkvi nisu izuzeti od toga. Stare strukture monaškog života trebaju se preispitati da bi se prepoznale i uklonile nekorisne formalnosti. Život i međusobni odnosi u samostanu trebaju se graditi u kategorijama ljudskosti, iskrenosti i bliskosti. Ispravno shvaćena “otvorenost” može uvelike pomoći.*

MERTON 100:

LIVING THE LEGACY

Budućnost kontemplativnog života – u svjetlu obnove

Ako današnji monasi ne ispunjavaju svoju proročku zadaću, njihova budućnost je u pitanju, bez obzira na kontemplativno iskustvo koje posjeduju. Molitva zauzima važno mjesto u kontemplativnom životu. U molitvi se čovjekova ograničena sloboda susreće s Božjom beskonačnom slobodom. Prvi korak u molitvi treba biti spoznaja vlastite ograničenosti, bijede i nemoći, inače molitva može postati neautentična i izroditi zastranjenjima.

Prvo takvo zastranjenje koje je najjača zapreka daru proroštva je traženje vlastite sigurnosti. Čovjekova potreba za sigurnošću toliko je jaka da je sposoban sve podrediti sebi i svojim potrebama, pa tako i Boga i svoj molitveni život.

Istinski kontemplativan život zahtijeva žrtvovanje sigurnosti, “žrtvovanje psihološke stabilnosti koju smo izgradili na temeljima koje se sada ne usuđujemo ispitati”. Ispitivanje temelja naše sigurnosti

može rezultirati “klimanjem” postojećih struktura, strahom i gubitkom mira. No, prije ikakve promjene pravila i struktura, mora se dogoditi promjena u samome čovjeku. Za monaha to prije svega znači obnovu vlastita molitvenog života. Svaki čovjek treba sam, uz pomoć Duha Svetoga, tražiti vlastiti put molitvenog i duhovnog života. Treba početi s ispitivanjem vlastitih motiva koji ga nuku na traženje kontemplativnog iskustva, na odlazak u određeni samostan ili red. Treba se zapitati traži li prolaznu sigurnost ili Boga, ugodna iskustva ili istinu. Obnova kontemplativnog života treba početi sada, u ovome trenutku. Kontemplativac treba učiti živjeti u dinamičnu ozračju, u središtu životna gibanja. Za to je potrebno osloboditi se želje za sigurnošću, jer apsolutna sigurnost u ovome životu nije ostvariva.

Kontemplativni život nije predmet koji se može nabaviti ovdje ili ondje. To je prije svega život u dimenzijama preobrazbe vlastite egzistencije, metanoje. Preobrazba i ostvarenje u kontemplativnom životu ne događaju se čovjekovim vlastitim snagama, nego djelovanjem Duha Svetoga.

Predanje Duhu Svetome znači odricanje od pouzdanja u vlastitu sigurnost, a za to je potrebna vjera. Bez vjere u Božju svemoć i djelo Duha nemoguće je učiniti bilo što na polju obnove. Stoga naša prva akcija na tom području treba biti molitva za snagu vjere.

Škola slobode

Promatramo li korijene monaštva, uočiti ćemo da je naglasak stavljen na osobnu slobodu. Počeci kršćanskog asketizma obilježeni su ljudima koji su se iz ljubavi prema Bogu i duhovnom životu povlačili u osamu i provodili skriven život molitve. Ti su se ljudi tek poslije okupljali u skupine radi zajedničkog slavljenja liturgije, a potom su nastale zajednice molitvenog života u kojima su se gajile molitva i šutnja. Povijest monaštva tekla je tako da se zajednički život sve više institucionalizirao, pa je polako počeo gušiti slobodu pojedinca. Franjevački ideal sadrži u sebi klicu pobune protiv negativnog učinka institucionalizacije, on znači povratak izvornoj i autentičnoj monaškoj slobodi koju danas treba iznova oživjeti. Monah bi trebao biti znak nade i izvorne slobode koja čini dostojanstvo svakog čovjeka.

Na žalost, često se događa da već sami počeci odgoja u institucionaliziranom monaškom životu današnjice ne daju puno mjesta slobodi. Mladi čovjek koji ulazi u samostan, razočaran manjkavostima svjetovnog života i nadahnut idealima svetosti i slobode, nastoji doći do odgovora i rješenja kroz autentično življenje monaških ideala slobode i vjernosti Božjoj riječi. No, samim ulaskom u samostan nailazi na gotove sheme i strukture u kojima mu se nude odgovori na svako njegovo pitanje. I unatoč

tome što ga ti odgovori ne zadovoljavaju (bilo da više nisu dostatni za probleme i pitanja suvremenog čovjeka, bilo da su potpuno pogrešni), ne dopušta mu se da sam traži istinu unutar struktura monaškog života. Onaj tko se ne zadovoljava ponuđenim odgovorima treba napustiti samostan, jer “nema zvanje”. Treba ponovno preispitati suvremenu praksu monaškog života i usporediti je s temeljima i izvornim idealima monaštva, i to u duhu iskrenosti i svjesnosti vlastite ograničenosti te u otvorenosti Duhu Svetome koji i danas djeluje u Crkvi. Opredijeliti se za kontemplativan monaški život znači u određenoj mjeri biti slobodan od obveza i poslova koji su za monaha u određenom smislu sporedni, iako su za druge ljude plodni i korisni. To bismo mogli nazvati izvanjskom slobodom od određenih sporednih obveza. Ali, monaška je sloboda autentična ako izvire iz nutrine. Jedino tako shvaćena, ona može stvoriti prostor nutarnje preobrazbe i rasta. Izvanjski okviri malo mogu pomoći ako ne oslobađaju za slobodu duha.

Evandeoska prispodoba o Marti i Mariji često se koristila za opravdanje smisla monaškog života koji u Marijinu stilu predstavlja odricanje od određenih svjetovnih poslova da bi se posvetilo slušanju Božje riječi. U Evanđelju je sâm Gospodin dao Mariji za pravo. Ipak, događalo se da se sloboda krivo shvaćala. Ne radi se o izvanjskom sukobu između akcije i kontemplacije, obveza i slobode od obveza. Radi se o razrješavanju nutarnjeg sukoba, u nama samima, koji proistječe iz naše zarobljenosti obvezama i izvanjskim stvarima. Bit te evandeoske prispodobe leži u poruci slobode za slušanje Riječi Božje, a tu slobodu ostvarujemo ako Bogu damo prvo mjesto u svom životu. To znači s vjerom tražiti najprije Kraljevstvo nebesko i ne brinuti se tjeskobno za sutra. To ne znači prestati obavljati svakodnevne poslove i izvršavati svoje redovite obveze, to znači biti slobodan od navezanosti na rad i plodove rada. To je prije svega nutarnji čovjekov stav koji se u nekih ljudi očituje kao izbor, odluka za potpuno predanje Božjoj Riječi, pa čak i izvanjskim načinom života. U tom duhu mnogi se i danas opredjeljuju za život u tišini i osami iako nailaze na nerazumijevanje mnogih kršćana, mnogih katolika. Ipak, oni nemaju potrebe za opravdavanjem, svu svoju brigu povjeravaju Gospodinu, jer su oni njegov znak u ovome svijetu.

Na putu dijaloga

Istinu se ne može posjedovati. U njoj možemo sudjelovati, možemo se truditi oko njezine spoznaje, dijeliti je s drugima, može nam biti darovana, ali je nikada ne možemo posjedovati. Ako kontemplativni život promatramo kao rast u istini, onda je dijalog temeljna odrednica kontemplativnog života koja dotiče područje odnosa čovjek - svijet, pojedinac - društvo, vjernik - nevjernik, i dr. Budući da smo o odnosu kontemplativca prema svijetu već govorili u prethodnim poglavljima, ovdje ćemo samo spomenuti konkretne naznake glede budućnosti monaškog života u odnosu na “svijet”, te ekumenski i međureligijski dijalog.

Kontemplativac treba biti svjestan aktualnih problema s kojima se današnji svijet suočava. Štoviše, pravi kontemplativac suosjeća sa svijetom, trpi njegove probleme. Biti otvoren za svijet znači biti pristupačan ljudima iz svijeta koji se zanimaju za duhovnost, koji od monaha očekuju poduku o molitvenom životu. To se može ostvariti kroz različite oblike duhovnih vježbi i duhovnih obnova u kojima monasi imaju priliku dijeliti plodove svoje molitve i samoće s drugima. Od monaha se svakako očekuje da budu učitelji molitve. Zato je za njih vrlo važan kontakt sa svijetom jer se tako zadržava dodir sa stvarnošću, što može jedino obogatiti i učvrstiti monahov molitveni život. Takav život zahtijeva snažnu nutarnju askezu, duh poslušnosti Božjem vodstvu i spremnost na žrtvu i samozatajenje. Potrebno je naći ravnotežu između samoće i komunikacije, a za to ne postoje stroga opća pravila. Prije svega treba vrednovati osobni rast pojedinca i njegovih sposobnosti, za što su potrebne duhovna razboritost i selektivnost. Glavni kriterij treba biti ljubav prema Bogu i bližnjemu.

Obnove monaškog života koje su uslijedile nakon Tridentinskog koncila tek su otvorile put onome što će se dogoditi na Drugom vatikanskom saboru. Danas je nužno u duhu iskrenosti i dijaloga preispitati tradicionalne oblike monaškog života. Upućujući na pozitivnosti izazova s kojim se susreo Martin Luther, Merton govori o potrebi preispitivanja stava prema tradicionalnoj monaškoj disciplini koja u nekim aspektima može, bez sumnje, postati sredstvo bijega od odgovornosti i suočavanja s problemima suvremenog čovjeka. No, iako samostanske strukture mogu poslužiti kao prilika za bijeg, bez njih su nemogući određeni aspekti monaškog života. Zato monaška disciplina treba biti shvaćena i osmišljena tako da omogućava suočavanje s konkretnim problemima i potrebama današnjice. Kao primjer takve uspješne aktualizacije tradicionalnih oblika monaškog života može poslužiti monaška zajednica Taizé. U tom pravcu potrebno je gajiti autentičnu vjeru kroz življenu teologiju, njegovanje ljudske težnje za mističnim iskustvom, te otvorenost za ekumenski i međureligijski dijalog, kao i dijalog sa skepticima i ateistima. Ništa toliko ne obogaćujuće kao međusobna razmjena iskustava. Svaki čovjek posjeduje temeljno ljudsko iskustvo samonadilaženja koje možemo nazvati duhovnim iskustvom. Takva iskustva poprimaju različite oblike u kršćana, nekršćana, ateista i ljudi drugih religioznih opredjeljenja i svjetonazora. Dijalog na tom području otvara nove obzore. Tako na primjer, kršćani u međusobnom susretu mogu otkrivati istinu o samima sebi i jedni o drugima. Katolici u protestantima mogu otkrivati istine o sebi (ne protiv sebe), a protestanti mogu u katolicima naći onu objavu koju katolicizam za njih nikad nije prestao imati. Kršćanska monaška disciplina ima dodirnih točaka s nekršćanskim monaštvom Istoka pa su i tu moguća nadopunjavanja i izmjena iskustava. Merton primjećuje da brojni pripadnici velikih nekršćanskih religija više cijene kršćansko monaštvo negoli neki katolici. To je poticaj na dijalog i zajedničko traženje načina kako kontemplativne zajednice mogu posredovati religiozno iskustvo suvremenom čovjeku koji više ne razumije tradicionalni religijski govor.

U apofatičkoj teologiji koja govori o Bogu kao čovjeku nepoznatom, o Bogu koji je s onu stranu svake ljudske vizije, nalazimo dodirne točke za dijalog s ateistima. Vjerničko iskustvo Boga koji je “odsutan” blisko je ateističkom iskustvu “nepostojećeg Boga”. Razlika je u tome što je ateističko iskustvo čisto negativno, dok je vjerničko i kontemplativno iskustvo takoreći, negativistički pozitivno. Razvoj svijesti suvremenog čovjeka takav je da on gubi osjećaj za Božju prisutnost, ali to ne znači da suvremeni čovjek nema potrebu za Bogom, kršćanskim Bogom koji je Ljubav u sebi. Suvremeni ateist može upoznati Boga upravo preko kršćana čiji život odiše iskustvenom vjerom. Ta ga vjera ne zatvara u sebe, već ga otvara i upućuje drugima da svjedoči Istinu cijelome svijetu koji je otkupljen Kristovom Krvlju. Rast u Istini i Njezino svjedočenje osobit je zadatak kontemplativaca u Crkvi. Merton ovdje navodi tekst Drugog vatikanskog koncila, koji govori o dragocjenosti kontemplativnog života u Crkvi: *“Raste naime zapažanje kako predanih stvari tako i riječi: na temelju razmatranja i proučavanja onih koji vjeruju i o tom u svom srcu razmišljaju (usp. Lk 2,19 i 51); zatim, na temelju u srcu doživljena razumijevanja duhovnih stvari; a i na temelju navješćivanja onih koji su s nasljedstvom biskupstva primili pouzdan milosni dar istine.”*

Uzmemo li u obzir Sveto pismo i novozavjetne pojmove poznavanja Isusa Krista i pripadnosti u njegov krug učenika, doći ćemo do zaključka da se život čovjeka koji nasljeđuje Krista, koji je svjestan da mu je Bog najvažniji u životu, može se nazvati kontemplativnim. Problem nastaje kada miješamo ili poistovjećujemo juridičko i mistično značenje riječi “kontemplativan”. Kontemplaciju je nemoguće institucionalizirati. Može se organizirati način života s pravilima koji će više odgovarati ljudima koji su pozvani na život molitve u tišini i osami, ali te se ljude ne može zvati više kontemplativnima samo zbog toga što ne obavljaju ostale izvanjske aktivnosti, kao što su zauzeti pastoral i slično. Dijeljenje i odvajanje ljudi i načina života samo po izvanjskim očitovanjima obično vodi u sukobe i suprotnosti. U biti oba načina života, aktivni i takozvani kontemplativni, ako su doista autentični, proistječu iz kontemplativnog iskustva - svijesti o vršenju Božje volje. A Božju volju vršimo na različite načine, ovisno o situaciji, našim sposobnostima, potrebama bližnjih i slično.

Kontemplacija nije nešto nestvarno i udaljeno od života. To je prije svega aktivna zauzetost za život, motivirana ljubavlju prema Bogu i bližnjem. Ta zauzetost u ljubavi jednako se ostvaruje u molitvi, radu, odmoru i svim drugim aspektima života. Ljubav svoj izvor i smisao nalazi u zajedništvu s Bogom i čovjekom, a zajedništvo uključuje različitosti u kojima prepoznamo upućenost jednih na druge. Svi smo u ljubavi povezani i nema potpune zajednice ljubavi bez Marte i Marije istodobno.